

“Savaşta ölmedik, ama henüz yaşamıyoruz da.”
Iraklı bir kent yoksulu

Son çeyrek yüzyıldır küreselleşmenin serbest piyasacı normları ve mutabakat serileri içinde inşa edilmiş hakikat rejimlerinin mühendisleri, şimdi dünyada olup bitenleri izlerken, “Zoraki Kral” filmindeki “Kral” gibiler biraz: Lal! Bir şeyler oluyor dünyaya, ama ne?

“Değişim mi desek, kıyamet mi, yoksa devrim mi?” Dillerine pelesenk ettikleri “domino etkisi” kavramı, senelerdir söyledikleri ve söylemedikleri her şeyi, öznesiz ve ereksiz başıboş bir dalga simülasyonu içinde unutkanın ve unutturmanın bir modeli oldu bile çoktan. Yeni bir ‘başlangıç’ istiyorlar gibi! Ama her başlangıç için, bir bitiş gerekir. Her gün uluslararası ana akım medya da bir diğerine tanıklık ettiğimiz usturuplu taziye mesajları: “ABD hegemonyasının sonu”, “çok-kültürlülüğün ölümü”, “Sosyal demokrasinin tükenişi”, “Sosyal devletin külleri”, “Küresel serbest piyasaya düşünün bitimi”, “Avrupa Birliği’nin cenaze töreni.”...

Finansal Krizin Avlak Bekçileri

Mısır’daki Tahrir Meydanı’nda işçilerin taşıdığı bir pankart ise bir başka “bitti” yi duyuruyordu: “Oyun bitti!” (...)1970’li ve 80’li yıllarda askerî garnizonlarda militarist, monetarist politikalar için istihdam edilen, 90’lı yıllarda Washington mutabakatının hegemonya dünyasında “sivilleşen”, şirketlerin genel merkezlerinde melek-yüzlü gurulara dönüşen neo-liberal iktisatçılar, şimdi ya yalnızca susuyor ve kampuslarının penceresinden yeryüzünün ve halkların yaşadığı yıkımı seyrediyor, ya da ABD’den açıklanacak konut ve işsizlik verilerini beklerken, bir yandan da plazaların tepesindeki odalarında “hakkaniyet”, ve “hayırseverlik” üzerine çalakalem yazılar yazıyorlar. Ama biliyoruz ki, liberal ‘etik’ çoğunlukla “Ayı piyasaları”nda palazlanan geçici bir ruh hâlidir yalnızca. Piyasaya “Boğalar” çıktığında ise o ‘etika’nın maliyeti çok yükselir. 90’ların davranış bilimcileri, “etik davranış”ın maliyetini bile hesaplamayı becermemiş miydi? Kur savaşlarının sıcak günlerinde ABD’den Çin’e uzanan bir ülkeler coğrafyasına panik hâlinde acil mesajlar gönderip duran vurguncu Soros bile, yakınlarda Davos’ta yapılan Dünya Ekonomik Forumu toplantısında yanıltıcı birkaç cümleyle resti çekiverdi. Ona göre “finansal krizin asıl nedeni” yanlış ekonomik varsayımlar ile yanlış ve çökmüş ekonomi teorileriydi. Doğrusu o ya, bu tam da batı/drama geleneğinde ‘peripetia’ denen duruma denk geliyor: Oyunda öyle bir an gelir ki, hikayenin baş kahramanı o güne kadar bildiği her şeyin yanlış olduğunu anlayıverir. Peki ya sonra? Sonra oyunda son sözü söyleyecek olan “yazgı” devreye girer, ama tabii ki Soros’un işi yazgıya bırakacak hâli yok ona göre “ekonomi teorisinin tamamen yenilenmesi” gerekiyor. Tabii bunu söyleyen herhangi bir iktisatçı değil de kapitalist bir vurguncu olunca, pekâlâ kara mizah denklemleri de üretilebilir.

Örneğin, yanlış ekonomik varsayımlarla yanlış-olmayan bir servetin nasıl bir yanlışlık eseri üretildiğini açıklayarak işe başlayabilirler, Soros’un sponsorluğunu yaptığı Yeni Ekonomik Düşünce Enstitüsü’nün o “seçkin” iktisatçıları! Ama yine de şu “akademi” bir başka dünya! Söz gelimi birçok “profesyonel”e göre, tek başına küresel krizin nedenlerini anlamak için on yıllarca sürecek akademik çalışmalara ihtiyaç var! Bu akademik “racon kesme” kinayesi, bir acz’in itirafından başka bir şey değil elbette. Örneğin, alın karşınıza Arjantinli bir işsizi, Hindistanlı bir çiftçiyi, İrlandalı bir proleter, Parisli bir militan öğrenciyi, Güney Amerikalı bir topraksız köylüyü, Kuzey Afrikalı isyancı bir kent yoksulunu, size krizin nedenlerini de, çözümlerini de anlatsın diyebilirdik. Ama yine de soralım: Peki ya bu arada? “Bu arada” yaşanan süreç, bambaşka bir süreç aslında. Milyarlarca aç insan. Hızla büyüyen bir küresel bir işsizlik ordusu, sefalet ve açlık isyanları.. Giderek yaygınlaşan ve hayatı yalnızca bir savaş meydanına değil, giderek bir savaşın nesnesine de dönüştüren yerel ve uluslararası çatışma zincirleri enerji ve kaynak savaşları, kur savaşları, su savaşları, siber savaşlar. Gıda krizinden iklim krizine uzanan ve kırılma noktalarını tek tek aşarak yeryüzünü, halkları ve bütün bir hayatı yıkıma sürükleyen bir krizler karmaşığı.

Umutsuzca sınırları geçmeye çalışan milyonlarca mülteci ve göç hareketleri. Yoksulluğu yoksunlukla, yoksunluğu imhayla bütünleştiren barbarlık çevrimleri. Yükselen yabancı düşmanlıkları, örülen ya da tahkim edilen duvarlar ve milliyetçi içe kapanışlar. Gün geçtikçe daha da tırmanan uluslararası rekabet, bloklaşma hareketleri, silahlanma ve yeniden dirilen nükleer siyasetler. Ve tek tek patlayan finansal balonlardan arta kalan ve dünyanın artık bütün kıyılarını döven sermayenin sismik yıkım dalgaları: Yüz binlerce kız çocuğunu kerhanelere tıkan Nepal’in neo-liberalizmiyle, son bir çalışmaya göre 1.6 milyon çocuğun “şedit” bir yoksulluk altında yaşadığı, devasa bütçe kesintileriyle bu yoksulluğun daha da yaygınlaşacağı belirtilen Birleşik Krallık aynı buz dağının sadece farklı

görüngüleri. Genel manzara hemen bütün bölgelerde aynı: Sosyal politikaların tasfiyesi, ticarileşme, bütçe kesintileri, özelleştirmeler, yeryüzü ve kamu kaynaklarını yeni yağma ve talan stratejileri, yoğun emek sömürsü modelleri ve emeğin giderek enformelleşmesi, tıbbi ve biyolojik pratiklerle gündelik hayata giderek daha gömülü hâle gelen yeni birikim ve tahakküm biçimleri ve özellikle küresel Güney’de tam bir neo-kolonyalizm şeklini kazanmış olan toprak gaspı politikaları.

21. Yüzyılda yaşadığımız dünya, giderek bir “yoksul halklar gezegeni”ne dönüşüyor. 2015’de artık susuz bir ülke olacağı öngörülen Yemen’in çöl yoksullarından, neredeyse kitlesel intiharların yaşandığı Hindistan kırsalına ya da yüz binlerce evsiz ve işsiz kent yoksulunun gezindiği Amerika/Avrupa metropollerine kadar her bölgeye uzanan bir yoksulluk. Dahası yapısal bir yoksulluk bu. Nüfus gruplarını, emeği, bedenleri, doğayı, kentleri, habitatları, ekosistemleri, kültürü, bilgiyi ve bütün bir canlılığı kapsayan, kendini tüm bunların çözülüşü ve imhasıyla açığa vuran bir yoksullaşma.

Tüketilen hemen her ürünün ardında, ürünlerin üretildiği süreçlerin hemen her evresinde, genelleşmiş bir güvencesizliğin hüküm sürdüğü gündelik hayatın tüm alanlarında, dur durak bilmeyen bozunumların, çarpıtmaların, çalınmış müştereklerin, sürengen bir yabancılaşma ve şiddetin, enformelleşen emeğin yaşadığı yıkımın, çocuk emeği sömürsünden ırkçı angaryalara uzanan zulümleşmiş bir iktisadın ve hatta kanlı ve bazen mikro-paramiliter tarihlerin izleri var. Çünkü neo-liberal finansallaşma yalnızca reel ekonomik ve toplumsal faaliyetlerin daralmasına yol açmakla kalmıyor, aynı zamanda onları küresel piyasaların talepleri doğrultusunda yeniden de yapılandırıyor.(...) Tüm bunlarla geleceği kurgulamaya çalıştığımızda, uluslararası medyada elden ele dolaşan küresel felaket ve savaş senaryoları, hiç de fantazy gibi durmuyor artık. Avusturya’da yapılan XVIII. Mut Zur Ethic Konferansı’nda Prof. Francis A. Boyle durumu yalın bir dille özetliyordu: “İnsanlık yeni bir dünya savaşı uçuşumunda.”(...)

Faşizmin Teyelleri

Senelerdir liberal aydınların başucunda teknokratik ve biraz Kantçı fanteziler kurduğu, “sivil toplum” kurumlarının terbiyeli muhalefet programları ürettiği piyasa dostu “iyi yönetim” modelleri ise, artık sessiz sedasız bir 21. yüzyıl faşizminin teyellerini üretmekte. Sol’a, toplumsal hareketlere, emek örgütlerine, hak aktivistlerine yönelik şiddet her yerde. ‘Ekmek’ ve ‘onur’ talep eden yoksul halklarını bombalatan Ortadoğu diktatörleriyle, yabancıları kovan, sınırlarına duvarlar ören, modern tarihin en ağır kemer sıkma programlarıyla halklarına deli gömleği giydirmeye çalışan ya da grevleri kırmak için orduları devreye sokmaktan kaçınmayan şirketleşmiş ‘parlamentar’ Avrupa kalesi, hiç de ayrı ‘medeniyet’leri falan temsil etmiyor. Kuzey Afrika’daki devrimci isyanlar, birçok şeyin yanı sıra şunu da yeniden gösterdi: Yoksulluğun mantığıyla diktatörlüğün mantığı arasındaki o derin ve aslında on sekizinci yüzyıldan beri liberalizmin tam merkezinde yer alan özdeşliği. Peki ya medyada, örneğin Kaddafi’nin ne kadar “deli” olduğunu tartışan şu ‘koca’ Ortadoğu uzmanlarının, bu “deliliği” finanse eden ve ona hissedarlık yapan “akıl” karşısında suskun kalmaları karşısında ne demeliyiz, bunun “manidar” olduğunu mu? Yoksa Alan Badiou’nun, “eski püskü bir cennet olma hizmeti veren sermaye parlamentarizminin ricat eden askerleri” olarak nitelendirdiği “iyi maaşlı ve besili” batılı entelektüellerin, Tunus ve Mısır halkına (“barbarlara”!) “demokrasinin ABC’sini öğretmeye yeltenmelerinde olduğu gibi, bu adamların “gülünç” olduklarını mı? (...) Fakat biliyoruz ki, yeryüzünü kuşatan kapitalist yıkıma karşı, artık direniş alanları geliyor. Latin Amerika’dan Ortadoğu’ya uzanan devrimci kırılmaları, Avrupa’da Asya’ya uzanan emek hareketleri ve sendikal mücadeleler izlemekte Grevleri ve fabrika işgallerini toprak işgalleriyle, toprak işgallerini öğrenci hareketleri ve üniversite işgalleriyle tamamlayan eylemlilikler açığa ve derin eşitsizliklere karşı gelişen kitle hareketleri ve ayaklanmalar tüm Amerika kıtasını ve Asya’yı kat eden yerli ve köylü hareketleri, iklim değişikliğine karşı gelişen sayısız yerel ve küresel mücadele inisiyatifi, online topluluklar ve siber-direniş protokolleri, hacktivist eylemler ve enformatik-karşı iktidar mücadeleleri, barajlara, kapitalist enerji politikalarına ve özelleştirmelere karşı yükselen halk hareketleri, taban örgütlenmeleri, dayanışma ağları...

Piyasa Uygarlığını Yırtmak

Elbette tüm bu hareketliliklerin farklı siyasal, kültürel ve toplumsal kodları, ayrımları, farklı bağlamları var. Aksi bir görüş, politik bir toptancılık değilse eğer, sadece naiflik olurdu. Fakat yine de tüm bu mücadelelerin karmaşığını kat eden, bu mücadele alanları içinde belli belirsiz ya da farklı suretler altında şekil kazanan, yakınsayan, kesişen ya da üst üste binen izlekler de var. Her şeyden önce neo-liberalizmin tüm yeryüzüne ve halklara giydirdiği piyasa uygarlığı kaftanında artık yırtılışlar yaşanıyor. Tarihten, politikadan, kültürden ve zihinlerden dönmemesine sökülüp atılmaya çalışılan kolektivite, kamusalılık, ortaklaşalık gibi kavramlar yeniden, yeni ve daha zengin dolayimler ve tartışmalar

eşliğinde ve onların gerçek özneleri olan emekçiler, ezilenler ve halkların mücadeleleri eşliğinde geri dönüyor. Gelişmekte olan farklı ritimler, hızlar, yerel ve bölgesel mücadeleler arasında ortak tarihsel bileşenlerin yankıladığını görebiliriz. Seçkinlerin, menfaat gruplarının ve şirketlerin ayak oyunu mevkiine dönüşmüş parlamentarizmin dışında doğrudan demokrasi taleplerinin yükselişine, dahası doğrudan demokrasi kurumlarının direniş zonlarında belli belirsiz ve köpükler hâlinde doğuş süreçlerine tanıklık ediyoruz. Dünyanın birçok bölgesinde yerel, mikro ya da mahalli komünler, hem mücadelenin, hem de dayanışma, paylaşma ve yönetmenin yeni deneyimsel biçimleriyle ortaya çıkışlar üretmekte. Dayanışma politik bir “taktik” olmaktan çıkıp, paylaşım eksenli siyasal, kültürel ve iletişimsel bir dil’e dönüşüyor. Toplumsal, siyasal, ekonomik, ekolojik mücadele ve direniş alanları arasındaki yakınsamalar disiplinler-arası militan bir dil geliştiriyor Rancière’nin deyişiyle, “disiplinsel sınırları görmezden gelen” ve “onların statüsünü mücadeleciler silahları olarak yeniden kuran” bir dil. Bunun radikal sonuçları da var. Örneğin “hak/lar” kavramının militan bir temelde genişlemesi, işbölümü ve onun dayattığı ayrımcı ve yabancılaştırıcı kodların aşılması, ezilen ve dışlanan toplumsal kesimlerin politik öznelerle dönüşmesine imkân sağlayan yeni bilgisel ve politik pratikler ya da radikal yaratıcılığın politik mücadele alanına girmesi gibi. Toplumsal mücadele alanında bunun yankılarını görebiliriz. Söz gelişi, topraksız köylü hareketlerinin sürdürdüğü (“toprak”, “toprak reformu” gibi sistem-içi taleplerle başlayan) mücadelelerin hızla emek hareketleriyle yakınsaması, çok-uluslu şirketlere ve onlarla işbirliği yapan yerli egemen çevrelerin politikalarına karşı eylemliliklere, aynı anda doğayı ve biyoçeşitlilik alanlarını direniş temelli savunulara örgütlenmelerine, ya da aynı anda gıda egemenliği ekseninde açlığa karşı çözüm politikaları geliştirmeye çalışan muhalif kutuplara dönüşmeleri gibi.

Açlıktan ölen, suyu olmayan, barınma imkânından yoksun, işsiz, güvencesiz ya da yaşam alanları satılan veya özelleştirilen topluluklar, doğrudan eylemler, işgaller ve taban örgütlenmelerle politikanın ve politik mücadelenin yalnızca ‘erek’ler değil mevcutlar üzerinden de yürütülen bir şey olmasının (doğruluğunu ya da yanlışlığını değil!) kaçınılmazlığını ve hayatiliğini gösteriyor. Barikatlar yeniden kuruluyor sokaklarda ve hayatın birçok alanında. Tarih, özgür, eşit ve ortak bir hayat ütopyasının yeni uğrağı olan “gazap günleri”yle dönüş yapıyor. Gücünü kendinden alan, yaşam alanlarını mücadele alanlarına, mücadeleyi yeniden yaşam alanlarına dönüştüren 21. Yüzyıl gerillaları...